
Verlag van de verenigingsavond van 4 december 2017

Onze spreker van deze, weer uitstekend bezochte avond, was Tonnie Woeltjes. Hij was 2 jaar geleden ook bij ons te gast als specialist op het gebied van Killies. Tonnie blijkt echter ook zeer actief in het Nederlandse natuurbeheer. Zo houdt hij zich onder andere bezig met het redden van de doorschimmels aangetaste vuursalamanders (die schimmel is hier door import van kikkers uit Azië gekomen) en het kweken en uitzetten van knoflookpadden in natuurherstel gebieden.

De natuur in Nederland heeft net als andere Europese landen een probleem met de vele exoten die soms onze eigen natuur lijken te verdringen. En juist dat aspect van de exoten was het onderwerp op deze avond. Tonnie kan hier rustig en uitgebreid over praten. Hij heeft een ruim assortiment van prima foto's die zijn enorme kennis ruim ondersteunen.

Maar wat is eigenlijk een exoot? Dat blijkt een nogal rekbaar begrip te zijn. Hij gaf een aantal definities. Het komt erop neer dat het soorten zijn die hier oorspronkelijk niet voorkwamen, maar hier door toedoen van de mens zijn gekomen. Dat wil dus niet zeggen dat een exoot daarom per definitie een plaag is. Zo is de Douglas den een boom die nu een "ingeburgerde exoot" wordt genoemd. Hij hoort hier niet, maar woekert verder niet en levert prima hout (zou dat het inburgeringsargument zijn?). Een ander voorbeeld is de wesp spin. Een exoot, maar geleidelijk aan vanuit het zuiden hier naartoe gekomen om het klimaat opwarmt. Niet door de mens gebracht dus, maar wel door de mens geholpen.

En wanneer is een dier/plant nog een exoot? Dat blijkt ook af te hangen van de tijd dat ze hier zijn en in hoeverre we ze normaal zijn gaan vinden. De bruine rat is hier sinds de 18de eeuw; de zwarte rat sinds de vroege middeleeuwen (pest!!). De fazant is uit Azië meegebracht door de Romeinen, exoot of niet?. Andere soorten zijn weggeweest en weer terug aan het komen, al dan niet met hulp van de mens. Zo is het konijn, jawel, weggeweest sinds de laatste ijstijd en voelde zich prima in het westelijke Middellandse zee gebied. De landheren vonden het in de middeleeuwen wel een prima dier om op te jagen en zo kwam het weer terug in Nederland, exoot? En de wolf: nu weer aan opmars bezig. Terug van weggeweest.

Nee, het wordt pas echt lastig als we gaan spreken van een invasieve exoot. Dat zijn exoten die gaan woekeren en overlast geven of andere soorten verdringen. Als plant: watercrassula, Japans knoopkruid en vele dieren: wolhandkrabben, Amerikaanse zoetwaterkreeft, halsbandparkiet.

Het punt is dat publiek en politiek vaak veel te laat reageren. Tonnie gaf als voorbeeld de import van de Italiaanse kamsalamander, die kruist met onze inheemse kamsalamander. Daardoor vindt men nu veel hybrides. Enige jaren geleden waren er maar een handvol poelen "besmet" met dit dier en was het probleem eenvoudig op te lossen. Maar de natuurbeschermingswet zegt dat je geen amfibieën mag doden en allerhande zogenaamde dieren beschermers stribbelen ook tegen. Tegen de tijd dat

men het probleem onderkent en de politiek de middelen ter beschikking stelt om tot een oplossing te komen, ben je te laat en wordt een oplossing uitermate kostbaar. De exoot heeft dan al grote gebieden veroverd.

Wij zijn zeker niet het enige land dat ermee te maken heeft. Bij ons wil er bij vorst nogal eens wat dood gaan. Dat lukt in bijvoorbeeld Florida (VS) niet. Daarom zit dat land nu vol met Cubaanse boomkikkers die de andere kikkers opeten, pythons uit Azië die mega-groot worden, varanen etc.

Ook Australië, altijd zeer geïsoleerd, en bevolkt met de oude buideldieren is een mooi voorbeeld. De buidelwolf is weg, verdrongen door de dingo die door de Aboriginals lang geleden uit Azië zijn meegenomen. En die Aboriginals kwamen 65000 jaar geleden naar Australië en zijn in feite dus ook weer oude exoten.

Hoe groot is nu het probleem? Nederland telt in totaal (dieren, planten, schimmels etc) ongeveer 35500 soorten. Daarvan zijn er 925 exoot. Ongeveer 3% dus (kijk ook op www.nederlandsesoorten.nl) . Maar gaan we kijken naar vissen, reptielen en amfibieën dan komen we op 36% (4 van de 16 amfibieën; 3 van de 7 reptielen en 20 van de 50 vissen). Maar dat komt misschien omdat deze groepen zo goed onderzocht worden.

Ik kan nog wel even doorgaan met de voorbeelden en verhalen van Tonnie. Het was een mooie avond en we hebben weer veel geleerd. En, denk goed na voordat je een plantje of visje in de sloot laat zwemmen.

Peter van der Ark